

УДК 330.341.1:339.727.22
JEL: F23; O32; O33
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-5-70-80>

ЛОКАЛІЗАЦІЯ R&D ТА ФУНКЦІЙ ВИСОКОЇ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ЯК ЧИННИК ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН-РЕЦИПІЄНТІВ

©2026 ІЩУК Ю. А., БУЛКА Д. Ю.

УДК 330.341.1:339.727.22
JEL: F23; O32; O33

Іщук Ю. А., Булка Д. Ю. Локалізація R&D та функцій високої доданої вартості багатонаціональних корпорацій як чинник технологічного розвитку країн-реципієнтів

Дослідження присвячене аналізу впливу локалізації досліджень і розробок (R&D) та функцій високої доданої вартості багатонаціональних корпорацій (БНК) на технологічний розвиток країн-реципієнтів у системі міжнародних економічних відносин. Розкрито зміст локалізації R&D як форми поглиблення участі приймаючої країни у глобальних ланцюгах створення вартості та виокремлено ключові високододані функції БНК, що формують довгострокові технологічні ефекти, зокрема інженерний дизайн, цифрові та аналітичні підрозділи, управління продуктом, маркетинг високотехнологічних ринків, сервісні центри знань і корпоративне управління інноваціями. Узагальнено основні канали впливу локалізації R&D на національну інноваційну систему, включно з трансфером технологій, поширенням знань через ланцюги постачання, підвищенням кваліфікації людського капіталу, формуванням мереж співпраці з університетами та науковими установами, а також розвитком місцевих екосистем стартапів. Обґрунтовано, що технологічний результат для країни-реципієнта залежить від інституційної якості, захисту прав інтелектуальної власності, наявності кадрів STEM-профілю, глибини локальних виробничих і наукових кооперацій та здатності державної політики стимулювати саме функціональне підвищення ролі країни в межах глобальних ланцюгів вартості. Проаналізовано ризики «обмеженої локалізації», за якої інвестиції БНК концентруються на низькододаних операціях, що послаблює ефект на продуктивність та інноваційність національних компаній. Визначено напрями державної політики щодо залучення БНК до розміщення центрів R&D і високододаних функцій через розвиток інноваційної інфраструктури, податково-інвестиційні стимули з умовами локальних партнерств, підтримку прикладних досліджень і стандартизацію механізмів взаємодії бізнесу та науки.

Ключові слова: багатонаціональні корпорації; локалізація R&D; високододані функції; технологічний трансфер; глобальні ланцюги вартості; інноваційна система; країни-реципієнти; прямі іноземні інвестиції.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 17.

Іщук Юлія Анатоліївна – доктор філософії, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: yu.ishuk@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4187-7816>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GXH-2065-2022>

Булка Дар'я Юріївна – студентка, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: bulka.d@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5971-0056>

UDC 330.341.1:339.727.22

JEL: F23; O32; O33

Ishchuk Yu. A., Bulka D. Yu. Localization of R&D and High-Value-Added Functions of Multinational Enterprises as a Driver of Technological Development in Host Countries

The study is dedicated to analyzing the impact of R&D localization and high-value functions of multinational corporations (MNCs) on the technological development of recipient countries within the system of international economic relations. The study explains the contents of R&D localization as a way to deepen the host country's participation in global value chains and highlights the key high-value functions of MNCs that create long-term technological effects, including engineering design, digital and analytical units, product management, high-tech market marketing, knowledge service centers, and corporate innovation management. The main channels through which R&D localization affects the national innovation system are summarized, including technology transfer, knowledge diffusion through supply chains, upgrading human capital skills, forming collaboration networks with universities and research institutions, and developing local startup ecosystems. It has been shown that the technological benefits for the recipient country depend on the quality of institutions, protection of intellectual property rights, availability of STEM professionals, the depth of local production and scientific cooperation, and the ability of government policy to specifically boost the country's role within global value chains. The risks of «limited localization» have been analyzed, where TNC investments focus on low-value operations, weakening the impact on national companies' productivity and innovation. Directions for government policy have been identified to attract TNCs to set up R&D centers and high-value functions through the development of innovation infrastructure, tax and investment incentives with local partnership conditions, support for applied research, and standardization of business-science interaction mechanisms.

Keywords: multinational corporations; R&D localization; high-value-added functions; technology transfer; global value chains; innovation system; recipient countries; foreign direct investment.

Fig.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 17.

Ishchuk Yuliia A. – PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: yu.ishuk@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4187-7816>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GXH-2065-2022>

Bulka Daria Yu. – Student, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: bulka.d@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5971-0056>

Глобальна конкуренція за прямі іноземні інвестиції дедалі частіше зміщується від залучення виробничих потужностей до залучення знань немістких функцій багатонаціональних корпорацій (БНК), насамперед досліджень і розробок, інженерного дизайну, цифрової аналітики, управління продуктом і корпоративних центрів експертизи. Для країн-реципієнтів саме ці функції формують довгостроковий технологічний ефект, оскільки створюють внутрішній попит на висококваліфіковані кадри, стимулюють появу локальних постачальників складних послуг і підсилюють зв'язки бізнесу з наукою.

Водночас на практиці значна частина інвестицій БНК у країнах із перехідною економікою концентрується в сегментах із відносно низькою доданою вартістю, де технологічні знання імпортується в готовому вигляді, а локальні компетенції зростають повільно.

Проблематика ускладнюється тим, що локалізація R&D не гарантує автоматичних технологічних вигод для приймаючої країни без належних інституційних умов, захисту прав інтелектуальної власності, розвинутої інноваційної інфраструктури та політик, які заохочують функціональне підвищення ролі країни в ланцюгах вартості. Тому актуальним є уточнення механізмів, за яких локалізація R&D і висококододаних функцій трансформується в стійкий приріст технологічної спроможності країни-реципієнта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій літературі локалізація R&D БНК розглядається як складова інтернаціоналізації інноваційної діяльності та функціонального підвищення ролі країн-реципієнтів у глобальних ланцюгах створення вартості. У працях М. Папанастасіу, Р. Пірса, А. Дзанфея [2] розкрито зміну підходів до міжнародного розміщення досліджень і розробок, а праці Р. Белдербоса, Б. Летена та С. Сузуки [13; 15] пояснюють зв'язок між іноземними R&D-локаціями, корпоративними інноваційними мережами та результативністю інновацій. Дослідження А. Бургера, Б. Їндри, П. Марека, М. Роеца [11], а також А. Кордальської та М. Ольчик [5] доповнюють цю проблематику через аналіз функціонального підвищення, тобто переходу дочірніх підрозділів БНК від виробничих операцій до інженерних, управлінських, цифрових і дослідницьких функцій.

Окремий внесок у дослідження теми мають праці, присвячені поширенню знань через локальні зв'язки, співпрацю з університетами та розвиток поглинальної спроможності економіки. Зокрема, В. Чжоу, Д. Янь та С. Сунь [4] обґрунтовують роль місцевих постачальників у підвищенні позицій країни в глобальних ланцюгах вартості, А. Паліокайте, Е. Яшінскайте та М. Тійтс [6] акцентують

увагу на значенні бізнес-академічної співпраці, а Т. Лі та Д. Ду [17] пов'язують ефект транскордонних R&D із здатністю країни засвоювати й поширювати нові знання.

Водночас у наявних дослідженнях недостатньо систематизовано зв'язок між локалізацією R&D, висококододаними функціями БНК, секторною структурою інвестицій і довгостроковим технологічним розвитком країн-реципієнтів, що й визначає наукову спрямованість цієї статті.

Метою статті є обґрунтування механізмів впливу локалізації R&D і висококододаних функцій багатонаціональних корпорацій на технологічний розвиток країн-реципієнтів, визначення ключових умов результативності такого впливу та формування практичних напрямів державної політики, спрямованих на функціональне підвищення ролі країни в глобальних ланцюгах створення вартості та посилення національної інноваційної системи.

Виклад основного матеріалу

Локалізація досліджень і розробок та висококододаних функцій багатонаціональних корпорацій у глобальних ланцюгах створення вартості означає перенесення в країну-реципієнт етапів, на яких формуються технологічні рішення, знання та управлінські компетенції. До таких етапів належать прикладні дослідження, інженерне проектування, цифрова аналітика, управління продуктом, технічна підтримка складних систем, стандартизація та контроль якості. Ці функції створюють попит на висококваліфіковані кадри і підсилюють співпрацю з університетами та науковими установами. Вони також стимулюють появу локальних постачальників інженерних, цифрових і науково-технічних послуг. У результаті країна отримує можливість підвищувати частку доданої вартості, що створюється всередині економіки.

Світова інвестиційна динаміка показує зростання конкуренції саме за знаннємісткі проекти. У 2024 році глобальні потоки прямих іноземних інвестицій становили близько 1,5 трлн дол США, а на порівнянній основі, без транзитних фінансових потоків, зафіксовано спад на 11 відсотків. Водночас вартість оголошених проектів у цифровій економіці у 2024 році зросла на 107 відсотків, а у напівпровідникових проектах – на 140 відсотків. Це означає, що капітал швидше перетікає туди, де зростає роль даних, мікроелектроніки та цифрових сервісів. Для країн-реципієнтів це підсилює потребу створювати умови не лише для виробництва, а для інженерних і дослідницьких функцій [1, р. 9–11].

Функціональне підвищення ролі країни в ланцюгу створення вартості відрізняється від про-

стого зростання обсягів інвестицій. Вища позиція означає участь у розробці продукту, управлінні знаннями, встановленні стандартів, роботі з даними та інтелектуальною власністю. Саме на цих етапах формується найбільша додана вартість, яка впливає на рівень доходів, продуктивність та експортну конкурентоспроможність. Коли країна зупиняється на операціях низької складності, технологічний ефект залишається обмеженим і короткостроковим. Перехід до високододаних функцій потребує кадрової бази, інноваційної інфраструктури та передбачуваних правил. У цьому контексті локалізація R&D виступає маркером якості інтеграції країни в міжнародний поділ праці.

Інтернаціоналізація досліджень і розробок у сучасних умовах описується як мережевий процес, у якому корпорації розміщують різні елементи інноваційного циклу в різних країнах. Географія таких рішень визначається поєднанням доступу до ринків, кадрових ресурсів, наукової бази та якості інституцій. Зростає роль міжкраїнового поділу інноваційних завдань, коли одні локації відповідають за прикладні дослідження, інші – за інженерний дизайн, а ще інші – за цифрові рішення та тестування. Це підвищує значення локальних екосистем знань і здатності приймаючої країни пропонувати конкурентні умови для складних функцій. У результаті від країни вимагається узгодження освітньої, інноваційної та інвестиційної політики [2].

Сучасний технологічний трансфер у корпоративних екосистемах БНК дедалі частіше ґрунтується не лише на передаванні готових технологій, а й на використанні зовнішніх ресурсів для створення, адаптації та комерціалізації науково-технічних рішень. У цьому контексті країна-реципієнт може посилювати власну технологічну позицію тоді, коли бере участь не тільки у виробничому використанні технологій, а й у дослідницьких, інженерних, сервісних і адаптаційних процесах. Тому локалізація R&D та високододаних функцій БНК має розглядатися як складова ширшого механізму корпоративного трансферу технологій, що поєднує науково-технічний обмін, аутсорсинг ДіР, партнерства з місцевими компаніями та інтеграцію локальних фахівців у глобальні інноваційні мережі [3].

Локалізацію високододаних функцій доцільно оцінювати системою індикаторів, а не загальними показниками інвестицій. Важливими є частка інженерних і наукових посад у зайнятості філій, витрати на дослідження і розробки в країні, кількість технологічних пілотів і прототипів, частка локальних закупівель технологічних компонентів і послуг. Додатково вимірюється сталість партнерств

із університетами, кількість спільних прикладних проєктів, програми підготовки кадрів та внутрішні стандарти управління знаннями. Такі індикатори показують, чи справді знання закріплюються в країні, чи діяльність обмежується підтримкою операцій. Вони також дають можливість порівнювати різні країни-реципієнти між собою на єдиній логіці оцінювання. У практиці це зручно оформлювати у вигляді матриці глибини локалізації (табл. 1).

Підвищення ролі дочірніх підприємств у мережах багатонаціональних корпорацій часто залежить від того, чи отримує локація відповідальність за функції, пов'язані з управлінням знаннями та взаємодією з ринком. Дослідження дочірніх компаній показують, що зростання здатності утримувати більшу частку доданої вартості пов'язане із закріпленням функцій проєкування, координації та технічної експертизи. Такі функції важче перенести без втрати якості, тому вони створюють більш стійкі ефекти для країни-реципієнта. Водночас за слабких інституцій компанії схильні залишати у приймаючій країні простіші завдання, а критичні компетенції концентрувати в головних центрах. Це робить інституційну якість і кадровий потенціал ключовими факторами конкурентоспроможності.

Цифровізація змінює структуру ланцюгів створення вартості та підвищує значення даних, програмних рішень і кібербезпеки. Це розширює набір високододаних функцій, які можуть бути локалізовані, зокрема центри аналізу даних, розробки програмних компонентів, тестування, підтримки користувачів і сервісного інжинірингу. Країни, що пропонують конкурентні умови для таких функцій, отримують швидший технологічний ефект, оскільки цифрові компетенції поширюються на весь бізнес-сектор. Одночасно підвищується цінність освіти у сферах математики, інформатики, інженерії та природничих наук. Це безпосередньо впливає на здатність економіки засвоювати технології та створювати власні рішення. Такі зміни роблять конкуренцію за високододані функції більш жорсткою і більш залежною від якості людського капіталу.

Міжкраїнова концентрація інвестицій у цифрові проєкти означає, що більшість країн не отримує автоматичного доступу до знаннємістких інвестицій. За даними UNCTAD, у 2020–2024 роках країни, що розвиваються, залучили 531 млрд дол. США оголошених інвестицій у цифровій економіці, однак майже 80% цієї суми припало лише на десять економік. Частка Сполучених Штатів як джерела таких інвестицій становила 36%, що свідчить про домінування обмеженої групи інвесторів і локацій [1, р. 19]. Це підкреслює, що політика країни-реци-

Індикатори глибини локалізації високодоганих функцій БНК у країні-реципієнті

Блок оцінювання	Ключові індикатори	Порогові орієнтири для високої глибини локалізації
Людський капітал	Частка інженерних і наукових посад у зайнятості філії; частка керівних посад, зайнятих місцевими фахівцями	10–20 відсотків інженерних і наукових посад; не менше 40 відсотків місцевих керівників середнього рівня
Інвестиції у знання	Витрати на дослідження і розробки у країні; кількість пілотних проєктів і прототипів	2–6 відсотків від виторгу філії; 3–20 пілотів на рік
Кооперація	Кількість спільних проєктів із університетами; частка локальних постачальників у технологічних закупівлях	3–15 проєктів на рік; 20–60 відсотків локальних закупівель у технологічних позиціях
Результати	Частка високотехнологічної продукції чи послуг у випуску філії; частка експорту знаннємістких послуг	Не менше 30 відсотків високотехнологічних продуктів і послуг; 10–40 відсотків експорту знаннємістких послуг

Джерело: розроблено авторами.

пієнта має бути адресною і спрямованою на створення умов для спеціалізації. У протилежному разі країна залишатиметься на периферії інноваційного поділу праці.

Підвищення ролі в ланцюгах створення вартості може формуватися через розвиток внутрішніх постачальників і перехід до складніших закупівель. У дослідженнях підкреслюється, що внутрішнє постачання може виступати здібністю до підвищення ролі, коли компанії в країні-реципієнті переходять від простих операцій до виконання технічно складніших завдань. У такій моделі важливі програми розвитку постачальників, спільні стандарти якості, доступ до технічних специфікацій і навчання персоналу. Саме через ланцюги постачання знання БНК стають доступними для середнього бізнесу та починають впливати на загальну продуктивність. Таким чином, оцінювання локалізації має включати показники локальних закупівель технологічних позицій і динаміку якості постачань [4].

Окремим виміром є функціональна спеціалізація, яка пояснює, чому країни з подібними обсягами інвестицій отримують різні технологічні результати. Показано, що підвищення ролі низькодоганих операцій відбувається через перехід до функцій з вищою часткою знань, а не лише через зростання масштабів діяльності. Це означає, що при оцінюванні потрібно враховувати структуру функцій: чи є в країні інженерний дизайн, дослідницькі групи, цифрові центри, продуктове управління, чи зберігаються лише виробничі та логістичні операції. Водночас перехід до складніших функцій потребує інвестицій у навички та інноваційну інфраструктуру, що підкреслює роль

держави у створенні умов для такого переходу. У практичному аналізі це зручно відображати через зміну частки зайнятих у знаннємістких функціях і через зростання експорту знаннємістких послуг [5, р. 275–282].

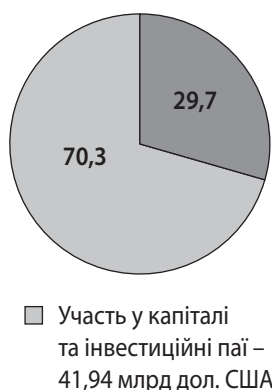
Важливим чинником закріплення знаннємістких функцій виступає співпраця бізнесу та науки. Досвід успішних інноваторів показує, що регулярні спільні проєкти, контрактні дослідження та доступ до лабораторної бази підвищують здатність фірм створювати власні розробки та масштабувати інновації. Такі взаємодії формують місцеві мережі знань і спрощують підготовку кадрів під потреби високодоганих функцій. У результаті країна отримує довший ланцюг ефектів: від підвищення якості освіти до появи стартапів та нових технологічних послуг. Це підсилює конкурентоспроможність як країни-реципієнта, так і локальних підрозділів БНК, які отримують доступ до наукових компетенцій [6].

Сучасні підходи до оцінювання міжнародних досліджень і розробок пов'язують результативність не тільки з масштабом, а й з конфігурацією мережі. Підкреслюється, що інтернаціоналізація R&D може підвищувати інноваційну результативність, коли поєднуються різні джерела знань і є здатність інтегрувати їх у корпоративній системі. При цьому важливим стає відбір локацій, які мають не лише низькі витрати, а й якісну наукову базу, доступ до кадрів і стабільні інституції. Для країни-реципієнта це означає, що конкуренція за R&D проєкти вимагає демонстрації реальної спроможності створювати знання, а не лише надавати податкові переваги. Відповідно показники якості університетів, інноваційної інфраструктури та ка-

дрового резерву стають частиною інвестиційної привабливості.

Значення інституційних умов проявляється і через те, як багатонаціональні корпорації організовують співпрацю з університетами за кордоном. Показано, що корпорації можуть обходити локальні дослідницькі підрозділи та будувати прямі зв'язки з провідними університетами, якщо це дає доступ до кращих знань. Це створює ризик для країни-реципієнта, коли формальна присутність R&D не перетворюється на широку дифузії знань у місцевій економіці. Водночас цей механізм відкриває можливість для країни залучати прямі проекти з університетами, якщо вона здатна запропонувати наукову якість і прозорі правила. Тобто в політиці важливо підтримувати не лише бізнес-середовище, а й наукові інституції та їх міжнародну видимість [7, р. 1313–1330].

Для України доцільно спиратися на офіційну статистику інвестиційної позиції, щоб коректно пов'язувати локалізацію функцій із реальними інвестиційними параметрами. За даними Національного банку України щодо позиції прямих інвестицій в Україну за країнами та видами економічної діяльності, станом на кінець III кварталу 2025 року обсяг прямих інвестицій за участю в капіталі та інвестиційними паями становив 41,94 млрд дол. США, а за борговими інструментами – 17,69 млрд дол. США (рис. 1) [8].

Рис. 1. Структура прямих інвестицій в Україну за інструментами станом на кінець III кварталу 2025 р.
Джерело: побудовано на основі [8].

Такі дані дозволяють відстежувати співвідношення довгострокового капіталу й боргового фінансування та уточнювати, у яких секторах потенційно можливе закріплення високододаєних функцій. Додатково ці показники дають можливість порівнювати інвестиційну структуру з появою центрів інженерії, цифрових сервісів і досліджень. На практиці це підсилює обґрунтованість висновків щодо можливостей і обмежень локалізації знань.

Паралельно з інвестиційними даними важливо враховувати світовий контекст цифрової економіки, оскільки саме він формує попит БНК на інженерні та дослідницькі локації. У 2024 році зростання оголошених інвестиційних проектів у цифрових секторах і напівпровідниках свідчить про перерозподіл капіталу в бік технологічно складних напрямів. Для країни-реципієнта це означає, що локалізація високододаєних функцій найчастіше відбувається у зв'язі з цифровою інфраструктурою, кадрами та науковими компетенціями. Країна, яка не має пропозиції в цих трьох вимірах, буде отримувати переважно операції нижчої складності. Тому підвищення ролі в глобальних ланцюгах створення вартості стає прямою функцією інвестицій у знання.

Конкретна робоча логіка оцінювання локалізації полягає в поєднанні трьох груп показників: глибини функцій, сили кооперацій та результатів для продуктивності й інновацій. Якщо в країні з'являються R&D та інженерні підрозділи, але немає локальних постачальників і партнерств з університетами, дифузія знань буде обмеженою. Якщо є кооперації, але немає кадрового резерву та інституційної якості, компанії залишатимуть критичні компетенції в головних центрах. Якщо ж поєднуються високододані функції, кооперації та кадри, країна отримує стійкий ефект у вигляді підвищення складності експорту, зростання продуктивності та появи нових технологічних бізнесів. Така логіка дозволяє відокремити формальну присутність інвестора від реального технологічного розвитку. Вона також задає чіткі орієнтири для політики підвищення ролі країни у глобальних ланцюгах створення вартості.

Поточний емпіричний зріз для України доречно починати з динаміки позиції прямих інвестицій, оскільки саме вона відображає масштаб присутності БНК у національній економіці та потенційну базу для локалізації досліджень і розробок. За даними Національного банку України, загальна позиція прямих інвестицій в Україну зросла з 50986,7 млн дол. США станом на 31.12.2022 р. до 55561,8 млн дол. США станом на 31.12.2024 р., тобто на 4575,2 млн дол. США. Частка участі в капіталі за цей період підвищилася з 34112,0 до 38838,0 млн дол. США, а боргових інструментів – зменшилася зі 16874,7 до 16723,8 млн дол. США (табл. 2). Це означає посилення довгострокової компоненти інвестицій, що є більш сприятливим для закріплення високододаєних функцій [8].

Зміна структури інвестицій за інструментами є важливою для інтерпретації потенціалу локалізації R&D. За даними Національного банку України

Таблиця 2

**Позиція прямих інвестицій в Україну
за інструментами станом на кінець року
у 2018–2024 рр., млн дол. США**

Дата	Прямі інвестиції, всього	Участь у капіталі	Боргові інструменти
31.12.2018	46894,2	35391,0	11503,2
31.12.2022	50986,7	34112,0	16874,7
31.12.2023	54950,8	37815,2	17135,6
31.12.2024	55561,8	38838,0	16723,8

Джерело: сформовано на основі [8].

щодо позиції прямих інвестицій в Україну, у 2024 році частка участі в капіталі та інвестиційних паях становила 69,9%, а частка боргових інструментів – 30,1%; для порівняння, у 2022 році це співвідношення становило 66,9% і 33,1% відповідно [8]. Перевага капіталу над борговими інструментами підвищує ймовірність того, що інвестор орієнтується на довший горизонт присутності та готовий вкладати ресурси в персонал, інфраструктуру знань і управлінські функції. Для державної політики це є аргументом на користь умовних стимулів, які прив'язують підтримку до створення інженерних і дослідницьких підрозділів, а не лише до вкладень у матеріальні активи.

Відбудова та структурна модернізація економіки підсилюють значення інноваційних рішень і технологічної кооперації. У цьому контексті критичною є концентрація ресурсів на проектах, які дають вимірюваний результат у продуктивності, технологічній спроможності та експортній конкурентоспроможності. Для України фокус на інноваційному відновленні означає зміщення від відтворення традиційних процесів до підтримки технологічних секторів, інженерних компетенцій і прикладних досліджень, які можуть бути локалізовані БНК. Саме тут важливо поєднувати інвестиційну політику з політикою людського капіталу та інноваційної інфраструктури [9].

Водночас можливості України щодо залучення R&D-функцій БНК обмежуються станом національної науково-дослідної бази та рівнем фінансування досліджень і розробок. Оцінювання витрат на ДіР у поєднанні з позиціями України в Глобальному індексі інновацій показує, що для переходу до моделі знаннємісткого розвитку недостатньо лише залучати прямі іноземні інвестиції. Необхідно підвищувати внутрішню спроможність країни генерувати, засвоювати та комерціалізувати знання, оскільки саме ця спроможність визначає, чи здат-

на економіка приймати складні R&D-функції, а не тільки виробничі або сервісні операції [10].

Емпіричний аналіз доцільно деталізувати за видами економічної діяльності, оскільки локалізація високододаних функцій завжди має секторні «якори». За офіційними статистичними даними Національного банку України, станом на 31.12.2024 р. найбільша частка прямих інвестицій припадала на промисловість – 21180,6 млн дол. США, що відповідає 38,1% загального обсягу. Далі йдуть оптова та роздрібна торгівля і ремонт автотранспортних засобів – 9182,9 млн дол. США, фінансова та страхова діяльність – 5466,6 млн дол. США, операції з нерухомістю – 4064,0 млн дол. США. Сільське, лісове та рибне господарство сформувало 3886,4 млн дол. США, а постачання електроенергії, газу та пари – 3794,9 млн дол. США (табл. 3) [8]. Така структура показує, що для України найбільш реалістичними «точками входу» для R&D і інженерних функцій є промислові та енергетичні ланцюги, а також фінансові й цифрові сервіси.

Пояснення результатів через логіку функціонального підвищення ролі дочірніх підприємств БНК має практичний вимір: одна й та сама сума інвестицій у секторі може давати різну віддачу залежно від того, які функції розміщено. Якщо у промисловості 21,2 млрд дол. США домінують операції низької складності, технологічна віддача буде обмеженою; якщо з'являються інженерні центри, лабораторії випробувань, конструкторські бюро та цифрові центри якості, ефект стає довгостроковим. Дослідження про функціональне підвищення ролі дочірніх підприємств підкреслює, що утримання більшої частки доданої вартості пов'язане із закріпленням функцій координації, проектування та експертизи, які важко швидко перенести без втрат. Це означає, що державні стимули мають бути адресними саме до функцій, а не до галузі загалом [11].

Для України така постановка питання особливо важлива через нерівномірну інноваційну динаміку промислового сектора. Промисловість залишається ключовою базою для локалізації інженерних, виробничо-технологічних і дослідницьких функцій БНК, однак її інноваційний розвиток стримується кризовими процесами, обмеженістю інвестиційних ресурсів, кадровими втратами та недостатньою сталістю технологічного оновлення підприємств. Тому промисловий сектор доцільно розглядати не просто як найбільший напрям концентрації прямих інвестицій, а як потенційний майданчик для цільової політики залучення R&D-центрів, лабораторій випробувань, центрів промислової автоматизації та цифрового контролю якості [12].

Таблиця 3

Топ-6 видів економічної діяльності за позицією прямих інвестицій в Україну станом на 31.12.2024 р.

Вид економічної діяльності	Усього, млн дол. США	Частка у загальному обсязі, %
Промисловість	21180,6	38,1
Оптова і роздрібна торгівля; ремонт авто-транспорту	9 82,9	16,5
Фінансова та страхова діяльність	5466,6	9,8
Операції з нерухомістю	4064,0	7,3
Сільське, лісове та рибне господарство	3886,4	7,0
Постачання електроенергії, газу, пари	3794,9	6,8

Джерело: сформовано на основі [8].

Другий емпіричний зріз стосується країн походження інвестицій, оскільки він показує, з якими юрисдикціями пов'язані корпоративні мережі та центри прийняття рішень. За офіційними статистичними даними Національного банку України, наведеними в наборі даних «Direct investment in Ukraine: Positions by Country and by Types of Economic Activity», станом на 31.12.2024 р. найбільші позиції серед окремих країн сформували Кіпр – 17888,0 млн дол. США, Нідерланди – 10953,1 млн дол. США, Велика Британія – 2785,8 млн дол. США, Швейцарія – 2394,6 млн дол. США, Німеччина – 2229,4 млн дол. США. Важливо, що склад інструментів суттєво різняться: для Кіпру боргові інструменти становили 7807,9 млн дол. США, тоді як для Швейцарії – лише 64,1 млн дол. США (табл. 4) [8]. Це дає практичний висновок: «якість» інвестиційного профілю країни походження можна оцінювати часткою участі в капіталі, бо вона ближча до довгострокових стратегій локалізації функцій.

На рівні підприємств результативність локалізації R&D проявляється не лише через фінансові обсяги, а через інноваційні виходи: кількість розробок, швидкість оновлення продукту, зростання частки висококваліфікованих посад, ширину мережі постачальників. У роботах, що аналізують зв'язок міжнародних досліджень і розробок та інноваційної результативності, підкреслюється

роль інтегрованості внутрішніх і зовнішніх джерел знань. Це означає, що країна-реципієнт має забезпечити умови для поєднання корпоративних знань БНК із місцевою науковою та інженерною базою, інакше інноваційні ефекти будуть «виведені» за межі країни. Для практичної політики це трансформується у вимоги до локальних партнерств, програм стажувань і прикладних лабораторій, а також у метрики, за якими контролюється виконання зобов'язань інвестора [13].

Важливим є те, що рішення про розміщення R&D часто має комбіновану природу та залежить від набору умов, а не від одного фактора. Підхід із конфігураційним аналізом показує, що одночасно можуть діяти кадрова база, наукові інституції, регіональні стимули та доступ до ринків, і саме комбінація формує стійке рішення БНК щодо R&D-зобов'язань. Практично це означає, що регіони мають формувати «пакет» умов: інфраструктура, кадри, підготовка фахівців, швидкі адміністративні процедури, безпека даних, а не лише податкові пільги. Для України така логіка є особливо актуальною для промислових областей, де можлива локалізація інженерії та випробувальних центрів у зв'язі з виробництвом і енергетикою [14].

Результати щодо гетерогенності фірм підказують, чому однакові стимули працюють по-

Таблиця 4

Топ-5 країн походження за позицією прямих інвестицій в Україну станом на 31.12.2024 р., млн дол. США

Країна	Усього	Участь у капіталі	Боргові інструменти	Частка капіталу, %
Кіпр	17888,0	10080,1	7807,9	56,3
Нідерланди	10953,1	8433,6	2519,5	77,0
Велика Британія	2785,8	1834,5	951,3	65,9
Швейцарія	2394,6	2330,5	64,1	97,3
Німеччина	2229,4	1444,3	785,1	64,8

Джерело: сформовано на основі [8].

різному для різних інвесторів. Дослідження про відмінності фірм та їхні рішення щодо іноземних локацій досліджень і розробок демонструє, що великі компанії з більш розвинутою науковою базою та ширшою мережею співпраці частіше обирають іноземні наукові осередки, але роблять це вибірково. Для політики це означає, що стимулювання має бути сегментованим: окремо для корпорацій, які готові переносити дослідницькі функції, і окремо для тих, хто зосереджується на виробничому розміщенні. У практичних індикаторах сегментація може виглядати як вимоги до мінімальної частки інженерних посад – 10–15 відсотків у штаті відповідного підрозділу та до мінімальних витрат на прикладні розробки – 2–4 відсотки від витрат філії [15, р. 696–702].

Перший блок інструментів державної політики має бути спрямований на створення попиту на локалізацію знань через умовні стимули. Пільги або співфінансування доцільно надавати лише за умови фіксованих зобов'язань: відкриття інженерного центру, запуск лабораторії випробувань, створення продуктивних команд, довгострокові контракти з університетами. Контрольні показники мають бути простими й вимірюваними: кількість інженерних і наукових посад, кількість пілотів і прототипів, обсяг контрактних досліджень, частка локальних закупівель технологічних послуг. У цьому підході важливо відокремити підтримку, яка «купує» робочі місця, від підтримки, яка «купує» компетенції, бо саме компетенції формують ефект для продуктивності та експорту.

Другий блок інструментів пов'язаний із прямою підтримкою корпоративних досліджень і розробок через гранти та податкові стимули. В емпіричних оцінках наголошується, що підтримка R&D у філіях, які належать іноземним власникам, може давати позитивні результати для приймаючої економіки, але лише за правильної конструкції програм і наявності механізмів, які забезпечують поширення знань у місцевий сектор. Це безпосередньо підводить до необхідності «умов ефекту»: мінімальний обсяг співпраці з місцевими постачальниками, вимоги до підготовки кадрів, публічні результати в частині стандартів і технологічних процедур, які можуть бути використані ширше. Для України це можна формалізувати як пакет: грант на прикладний проект плюс зобов'язання щодо 3–5 партнерів серед місцевих компаній та не менше 2–3 університетських контрактів у межах одного циклу фінансування [16].

Третій блок інструментів стосується підсилення поглинальної спроможності країни-реципієнта, без якої локалізація R&D не перетворюється

на інноваційні результати. Зв'язок між прикордонними дослідженнями і розробками та інноваційною результативністю посилюється тоді, коли країна має власні внутрішні інвестиції у знання, кваліфікований персонал та інституції, здатні підтримувати інноваційний цикл. Це означає, що програми для БНК мають доповнюватися програмами для місцевих підприємств: ваучери на інженерні послуги, співфінансування модернізації, програми сертифікації, доступ до лабораторій. У практичних цифрах метою може бути зростання частки технологічних закупівель у локальних постачальників до 25–35 відсотків у трирічному горизонті в секторах, де Україна має промислову базу [17].

Візуалізація секторної структури прямих інвестицій дозволяє чіткіше показати, у яких видах економічної діяльності зосереджена основна інвестиційна база для потенційної локалізації R&D та інших високододаних функцій БНК. Найбільший обсяг інвестицій припадає на промисловість, що підтверджує її роль як головного секторного «якору» для розміщення інженерних, виробничо-технологічних і дослідницьких підрозділів. Водночас значні позиції торгівлі, фінансової діяльності, нерухомості, аграрного сектора та енергетики свідчать про наявність кількох напрямів, у межах яких можуть формуватися цифрові, аналітичні, сервісні й управлінські функції з вищою доданою вартістю (рис. 2).

Окремо варто підкреслити, що секторна концентрація не означає автоматичної готовності до локалізації R&D. Для промисловості ключовими «точками входу» є інженерний дизайн, промислова автоматизація, контроль якості, матеріалознавство та прикладні випробування.

Крім секторної структури, важливим є розподіл прямих інвестицій за країнами походження, оскільки він відображає зв'язок української економіки з конкретними корпоративними та фінансовими центрами. Найбільші інвестиційні позиції сформовані Кіпром і Нідерландами, тоді як Велика Британія, Швейцарія та Німеччина мають менші, але також значущі обсяги присутності (рис. 3). Такий розподіл важливий для аналізу локалізації високододаних функцій, оскільки країна походження капіталу впливає на характер корпоративних рішень, довгостроковість інвестиційної стратегії та потенційну готовність БНК розміщувати в Україні складніші функції, пов'язані з інженерією, управлінням, цифровими сервісами та дослідженнями.

Підсумковий набір інструментів державної політики доцільно будувати як три взаємопов'язані контури. *Перший контур* забезпечує умови для розміщення знань: кадри, інфраструктура, правила для

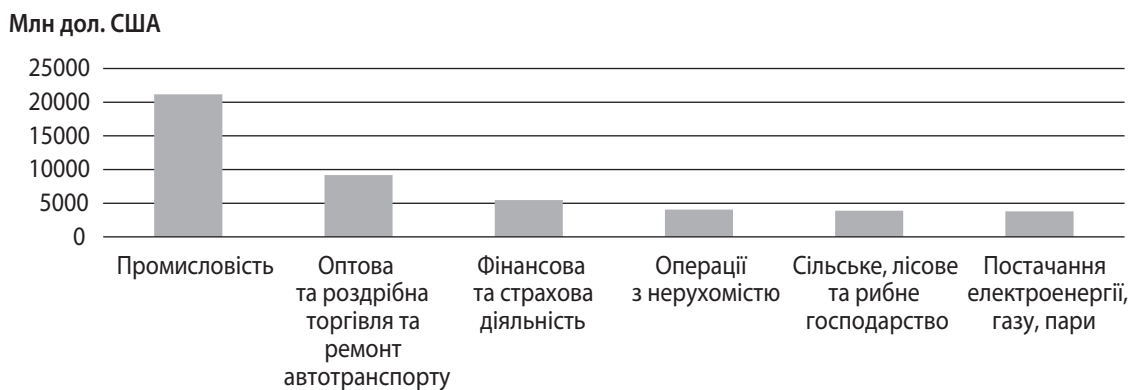

Рис. 2. Топ-6 видів економічної діяльності за позицією прямих інвестицій в Україну станом на 31.12.2024 р., млн дол. США

Джерело: побудовано на основі [8].

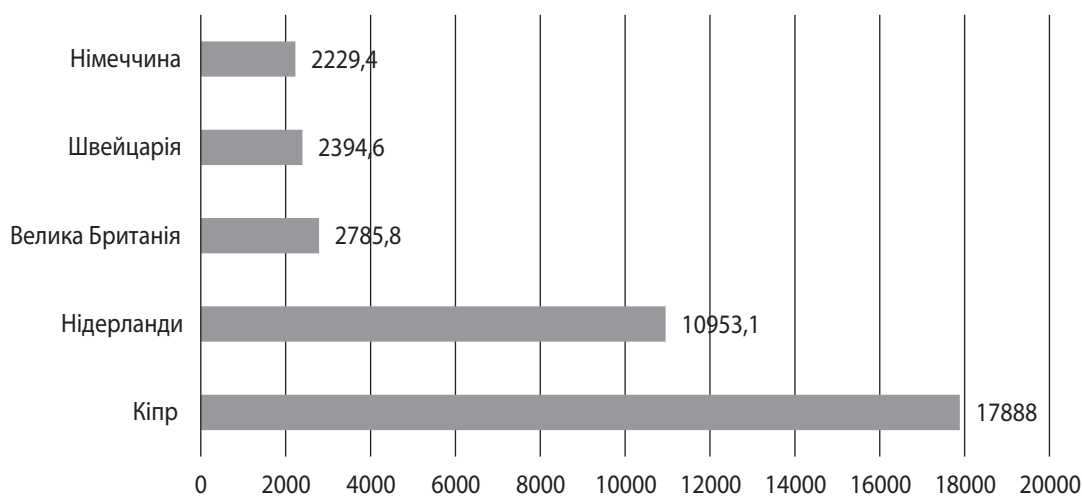

Рис. 3. Топ-5 країн походження за позицією прямих інвестицій в Україну станом на 31.12.2024 р., млн дол. США

Джерело: побудовано на основі [8].

даних та інтелектуальної власності, швидкі процедури. *Другий контур* формує стимули з вимірюваними зобов'язаннями: інженерні та дослідницькі команди, контракти з університетами, програми розвитку постачальників, кількість пілотів і прототипів. *Третій контур* забезпечує поширення ефекту: інструменти для місцевих компаній, сертифікація, доступ до лабораторій, підтримка прикладної науки. Така конструкція мінімізує ризик того, що інвестиції залишаться в операціях низької складності і не дадуть стійкого технологічного результату.

ВИСНОВКИ

Локалізація R&D і високододаних функцій багатонаціональних корпорацій дає найбільший технологічний ефект для країн-реципієнтів тоді, коли інвестиційна присутність підтверджується закріпленням інженерних і дослідницьких команд, регулярними пілотами та прототипами, а також стій-

кими зв'язками з університетами та локальними постачальниками. Дані щодо інвестиційної позиції України показують високу концентрацію прямих інвестицій у промисловості – 21,18 млрд дол. США та значну роль країн з великими обсягами капіталу, зокрема Кіпру – 17,89 млрд дол. США і Нідерландів – 10,95 млрд дол. США, що створює базу для адресних програм локалізації знань у промислових і енергетичних ланцюгах.

Результативна державна політика має поєднувати умовні стимули з чіткими кількісними зобов'язаннями інвесторів щодо витрат на R&D, частки висококваліфікованих посад і коопераційних проектів, а також інструменти підсилення поглинальної спроможності місцевих компаній через розвиток постачальників, сертифікацію та доступ до інноваційної інфраструктури, що забезпечує перехід від простого залучення капіталу до довгострокового

БІБЛІОГРАФІЯ

1. World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy. UNCTAD. Geneva: United Nations, 2025. 278 p. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf
2. Papanastassiou M., Pearce R., Zanfei A. Changing perspectives on the internationalization of R&D and innovation by multinational enterprises: a review of the literature. *Journal of International Business Studies*. 2020. Vol. 51. Iss. 4. P. 623–664. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41267-019-00258-0>
3. Поворозник М. Ю. Модернізація внутрішнього технологічного трансферу БНП. *Ефективна економіка*. 2024. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.55>
4. Zhou W. C., Yan D., Sun S. L. Climbing the Ladder: Inward Sourcing as an Upgrading Capability in Global Value Chains. *Research Policy*. 2022. Vol. 51. Iss. 3. Art. 104439. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104439>
5. Kordalska A., Olczyk M. Upgrading low value-added activities in global value chains: a functional specialisation approach. *Economic Systems Research*. 2023. Vol. 35. Iss. 2. P. 265–291. DOI: <https://doi.org/10.1080/09535314.2022.2047011>
6. Paliokaitė A., Jašinskaitė E., Tiits M. Global Value Chain Upgrading and Business-academia Collaborations: Case Studies of Successful Innovators. *Triple Helix Journal*. 2021. Vol. 8. Iss. 1. P. 37–79. DOI: <https://doi.org/10.1163/21971927-BJA10016>
7. Belderbos R., Grabowska M., Kelchtermans S. et al. Whither geographic proximity? Bypassing local R&D units in foreign university collaboration. *Journal of International Business Studies*. 2021. Vol. 52. Iss. 7. P. 1302–1330. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41267-021-00413-6>
8. Direct investment in Ukraine: Positions by Country and by Types of Economic Activity (Q3 2025). *National Bank of Ukraine*. 2025. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_Ls_y_en.xlsx
9. Давимука С. А. Інноваційний імператив стратегії відбудови України. *Регіональна економіка*. 2023. № 3. С. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-3-1>
10. Юрчишена Л. В. Витрати на дослідження і розробки та рейтинг України в Глобальному індексі інновацій. *Освітня аналітика України*. 2024. № 3. С. 16–28. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-16-28>
11. Burger A., Jindra B., Marek P., Rojec M. Functional Upgrading and Value Capture of Multinational Subsidiaries. *Journal of International Management*. 2018. Vol. 24. Iss. 2. P. 108–122. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intman.2017.09.004>

12. Шаповал О. В. Оцінка інноваційної динаміки промислового сектора України в умовах кризових процесів. *Бізнес Інформ*. 2025. № 3. С. 129–137. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-129-137>
13. Belderbos R., Leten B., Suzuki S. International R&D and MNCs' innovation performance: An integrated approach. *Journal of International Management*. 2023. Vol. 29. Iss. 6. Art. 101083. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intman.2023.101083>
14. Allen M. M. C., Demirbag M., Allen M. L. et al. Multinational enterprises' R&D commitments in Chinese provinces: A configurational approach. *Journal of International Management*. 2024. Vol. 30. Iss. 4. Art. 101158. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intman.2024.101158>
15. Belderbos R., Leten B., Suzuki S. Scientific research, firm heterogeneity, and foreign R&D locations of multinational firms. *Journal of Economics & Management Strategy*. 2017. Vol. 26. Iss. 3. P. 691–711. DOI: <https://doi.org/10.1111/jems.12205>
16. Lenihan H., Mulligan K., Doran J. et al. R&D grants and R&D tax credits to foreign-owned subsidiaries: Does supporting multinational enterprises' R&D pay off in terms of firm performance improvements for the host economy? *The Journal of Technology Transfer*. 2024. Vol. 49. P. 740–781. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10961-023-09995-9>
17. Li T., Du D. Cross-border R&D, absorptive capacity and innovation performance. *Structural Change and Economic Dynamics*. 2025. Vol. 73. P. 460–471. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2025.02.010>

REFERENCES

- Allen M. M. C., Demirbag M. & Allen M. L. (2024). Multinational enterprises' R&D commitments in Chinese provinces: A configurational approach. *Journal of International Management*, 4(30), Art. 101158. <https://doi.org/10.1016/j.intman.2024.101158>
- Belderbos R., Leten B. & Suzuki S. (2023). International R&D and MNCs' innovation performance: An integrated approach. *Journal of International Management*, 6(29), Art. 101083. <https://doi.org/10.1016/j.intman.2023.101083>
- Belderbos R., Grabowska M. & Kelchtermans S. (2021). Whither geographic proximity? Bypassing local R&D units in foreign university collaboration. *Journal of International Business Studies*, 7(52), 1302–1330. <https://doi.org/10.1057/s41267-021-00413-6>
- Belderbos R., Leten B. & Suzuki S. (2017). Scientific research, firm heterogeneity, and foreign R&D locations of multinational firms. *Journal of Economics & Management Strategy*, 3(26), 691–711. <https://doi.org/10.1111/jems.12205>
- Burger A., Jindra B., Marek P. & Rojec M. (2018). Functional Upgrading and Value Capture of Multinational Subsidiaries. *Journal of International Management*, 2(24), 108–122. <https://doi.org/10.1016/j.intman.2017.09.004>

- Davymuka S. A. (2023). Innovatsiyni imperativ stratehii vidbudovy Ukrainy [Innovative imperative of Ukraine's reconstruction strategy]. *Rehionalna ekonomika*, 3, 5–17.
<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-3-1>
- Kordalska A. & Olczyk M. (2023). Upgrading low value-added activities in global value chains: a functional specialisation approach. *Economic Systems Research*, 2(35), 265–291.
<https://doi.org/10.1080/09535314.2022.2047011>
- Lenihan H., Mulligan K. & Doran J. (2024). R&D grants and R&D tax credits to foreign-owned subsidiaries: Does supporting multinational enterprises' R&D pay off in terms of firm performance improvements for the host economy? *The Journal of Technology Transfer*, 49, 740–781.
<https://doi.org/10.1007/s10961-023-09995-9>
- Li T. & Du D. (2025). Cross-border R&D, absorptive capacity and innovation performance. *Structural Change and Economic Dynamics*, 73, 460–471.
<https://doi.org/10.1016/j.strueco.2025.02.010>
- National Bank of Ukraine. (2025). *Direct investment in Ukraine: Positions by Country and by Types of Economic Activity (Q3 2025)*. https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_Ls_y_en.xlsx
- Paliokaitė A., Jašinskaitė E. & Tiits M. (2021). Global Value Chain Upgrading and Business-academia Collaborations: Case Studies of Successful Innovators. *Triple Helix Journal*, 1(8), 37–79.
<https://doi.org/10.1163/21971927-BJA10016>
- Papanastassiou M., Pearce R. & Zanfei A. (2020). Changing perspectives on the internationalization of R&D and innovation by multinational enterprises: a review of the literature. *Journal of International Business Studies*, 4(51), 623–664.
<https://doi.org/10.1057/s41267-019-00258-0>
- Povoroznyk M. Yu. (2024). Modernizatsiia vnutrishnoho tekhnolohichnoho transferu BNP [Modernization of internal technology transfer of MNEs]. *Efektivna ekonomika*, 12.
<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.55>
- Shapoval O. V. (2025). Otsinka innovatsiynoi dynamiky promyslovoho sektora Ukrainy v umovakh kryzovykh protsesiv [Assessment of innovative dynamics of the industrial sector of Ukraine in the conditions of crisis processes]. *Biznes Inform*, 3, 129–137.
<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-129-137>
- United Nations (2025). World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy. UNCTAD. Geneva: United Nations. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf
- Yurchyshena L. V. (2024). Vytraty na doslidzhennia i rozrobky ta reitynh Ukrainy v Hlobalnomu indeksii innovatsii [Research and development expenditures and Ukraine's ranking in the Global Innovation Index]. *Osvitnia analityka Ukrainy*, 3, 16–28.
<https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-16-28>
- Zhou W. C., Yan D. & Sun S. L. (2022). Climbing the Ladder: Inward Sourcing as an Upgrading Capability in Global Value Chains. *Research Policy*, 3(51), Art. 104439.
<https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104439>
- Стаття надійшла до редакції / Received: 10.05.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 23.05.2026
Оприлюднено / Published: 19.06.2026

УДК 351.712:343.352(477)

JEL: D73; H57; K42; P35

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-5-80-90>

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ В УКРАЇНІ

©2026 КОЗАЧЕНКО Г. В., ПОГОРЕЛОВ Ю. С., ФАЇЗОВ А. В.

УДК 351.712:343.352(477)

JEL: D73; H57; K42; P35

Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Фаїзов А. В. Корупційні ризики та ризики для доброчесності в публічних закупівлях в Україні
Статтю присвячено дослідженню корупційних ризиків та ризиків для доброчесності у державному фінансовому контролі в Україні публічних закупівель з використанням міжнародного стандарту INTOSAI – настанови GUID 5280 «Керівництво з аудиту публічних закупівель», що зумовлює перехід від класичного карального підходу в аудиті до проактивної ризик-орієнтованої моделі забезпечення інституційної доброчесності (integrity). Метою статті є термінологічне розмежування понять «корупційний ризик» та «ризик для доброчесності» у сфері публічних закупівель України та аналіз результатів їхньої операціоналізації в настанові GUID 5280 «Керівництво з аудиту публічних закупівель» (Guidance on Auditing Public Procurement). Для досягнення поставленої мети та розв'язання дослідницьких завдань використано комплекс методів: компаративний, системно-структурний та контент-аналіз, а також метод вивчення документів і операціоналізації понять. У статті розмежовано поняття «корупційний ризик» (як конкретне кримінальне правопорушення) та «ризик для доброчесності» (як етичне відхилення й неефективність управління), що не мають універсального легального визначення у вітчизняному законодавстві. Проаналізовано структуру Додатка 1 та Додатка 9 до настанови GUID 5280, які містять покрокову матрицю ризиків і систему емпіричних індикаторів зловживань – «червоних прапорців» (Red Flags) на всіх етапах закупівельного циклу. Показано, що найбільш критичним та найменш прозорим є перший етап – етап планування та визначення потреб (Pre-tendering), слабку результативність контролю на якому неможливо компенсувати на наступних стадіях. Результати дослідження, надані у статті, доцільно використовувати у діяльності внутрішніх комплаєнс-служб державних замовників при розробленні локальних анти-корупційних програм та карт ризиків ще до моменту оголошення торгів.